

Թիւնը՝ խնամօք 1էօի¹. ուր Պր. 1էօ պատկերա-
ցուցած է մարտամատերին ընկերութեան ծա-
գումը եւ պատմութիւնը մինչեւ մեր օրերը:

Պատմել այս սեղ ընկերութեան ար-
գիւնը հայ կեանքի համար թող չեն տար ան-
ձուկ էջերս. բայց հայութիւնը ծանօթ է անոր
մարտերու գործունեութեանը, որ հազարաւոր
ստաւպիւններու սիրտները եղած է, ձեռննու-
սցքատին եւ քաջաբերիչ հայ մատուրական
բարգաւաճման:

1էօ իւր պատմութեան մէջ գծած է շատ
պարզ եւ անսանկի կերպով ընկերութեան
արդիւնաւորութիւնը հայ կեանքի համար այլ
եւ այլ անասկաններով: Եւ այսօր երբ կը սօսեն
հայութիւնը ընկերութեանս 30ամեայ գորու-
թեան սրբելանք, ուրախ սրտով եւ երախտա-
գիտօրէն կը յուշարեւր ան մանէն, որոնք գա-
ղափարը յղացած են ընկերութեան, անոր
ծնունդ տուած եւ կամ քաջաբերիչ եղած:
Գէմք մը մանուանգ կը հանդիսանայ ամբողջ
երեսնամեայ կեանքին մէջ ընկերութեան հոգին
եղած՝ Դ. Կ. Նուասարեան, որ ինչպէս ընկերու-
թեան գաղափարին յղացողն եղած է, նոյնպէս
ծնողն եւ յուսաբացնողը եւ իրեն հետ բարե-
բար ազգայիններ՝ Ե. Բուգաղեան, Ս. Ան-
տեան, Ս. Մանթաշեան, Թ. Աֆրիկեան, Ս. Ղա-
րաբեան, Ս. Պօղոսեան, Իշխան Տէ Խ. Արղու-
թեան, Իշխ. Թ. Խօջամեանս եւն, որոնք հա-
րուստ նպատակներով կենդանացուցին ընկերու-
թիւնը եւ ի վիճակի ըրին բանալու այլեւայլ
հիմնարկութիւններ ի նպաստ հայ տառապեղ
գասակարգի:

Ընկերութեան 30ամեայ քարեգործական
կեանքը կը ընու ուրախութեամբ եւ միտթա-
րութեամբ ամեն հայու սիրտը, որոնց հետ եւ
մեր խնդակից կը բազմայինք ընկերութեան
ամեն յարողութիւն, բարգաւաճումս եւ տարա-
ծումս. կը բազմայինք որ ամեն հայ կարկառե-
ր անոր իւր բարեգործական լուսման, օրուն պատուը
վայելողն պիտի ըլլայ միշտ հայը, հայ աշխարհը:
ԽՍԻՐ. «ԱՆՆԻՆՍԻՐ»:

7. Անահիտը դադրած: — Մեծ ցաւով
կ'իմանանք Անահիտի 9—12 միացեալ թուե-
րէն, թէ Արշակ 2օպանեան որոշած է գապրե-
ցնել «Անահիտ», գրական ամսագրերի հրատա-
րակութիւնը: Մեծ ցաւ եղաւ այս որոշումը
մեզ, որ գիտեմք թերթին գեղեցիկ ուղղու-

¹ Երեսնամակ Հայոց Բարեգործական ընկերու-
թեան Գրգումար 1881—1911, Կ—մջ 1էօ. Բիդէս, 1911
8°. էջ 360, բազմութիւ պատկերներով:

Թիւնը, ծանօթ ենք անոր մատուցած մեծ ար-
դեանց հայ գրականութեան համար: Անահիտը
հայ այն թերթերէն էր, որոնք բարձրանալով
տառքեայ խնդիրներէն՝ սիրած են ազգային-
գրականը, կարեւորութիւն տուած են հայագի-
տական խնդիրներու, համոզուած թէ հայ միտքը
պէպք անի նախ տահմանին գրականութեան,
տահմանին հումութեան եւ նորութեան հմտաց
թեանը, եւ ապա օտարին՝ օչ—հայ գրականու-
թեան ծանօթութիւնը: Հայը հայ կաթ Ծնելու-
է նախ իւր գոյութեան 12 տարիներու մէջ
ուսու. Անահիտ բազմութիւ յօգուածներ հայ
անցեալ կեանքէն եւ նորագոյն շրջանէն, գլխաւ-
որաբար հայ հին տաղաչափութեան եւ հայ գե-
ղարուեստի վրայ, որոնք Անահիտի յատկացու-
ցած են կարեւոր նշանակութիւն եւ նաեւ ապա-
գային հայագիտութիւնը պիտի դիմ անոր եւ
խորհուրդներ խնդրէ: Խորին շնորհակալութիւն
Պր. Ս. 2օպանեանի, որ անոցով վատասով
ուսու. 12 բազմանիւթ հատորներ հայ գրա-
կանութեան:

ԽՍԻՐ. «ԱՆՆԻՆՍԻՐ»:

Մ Մ Յ Ե Ն Ե Ռ Ո Ս Ս Կ Ա Ն

1. ԳԵՌԳ. ՄԵՍՐՈՂ՝ Ուրարտու կամ Հայաստանի նա-
խաքնկները եւ իրենց քաղաքաբնութիւնը (ընտան
ուսումնասիրութիւն). Գ. Պոլս, տպ. Թ. Արզուման,
1911, Թ. էջ 24-216 եւ մէկ Առլաս: Գինը 10 դր.:

Կան գրքեր, որոնց ընկերցումը հաճոյքով
կը սկսի մարդ, եւ կ'աւարտէ գոհ սրտով,
վստահ թէ զուր չանցաւ ժամանակը:

Այս կարգի գրքերէն է Գեորգ-Մեսրոպի
Ուրարտու աշխատութիւնը: Գրքից 200
էջերու մէջ խոսացուած է նիւթ մը, որուն վրայ
ցայտօր հատորներով միայն կը ձառուէր:

Կը հիշանակէ աշխատասեր Հեղինակին
համարձակ յանգիստութեան վրայ, որով ժամած
է կոխել հող մը վիճուս եւ բազմամտանգ, կը
զարմանանք աշամանդեայ յարատեւութեան
վրայ, որ կրցած է յարողութեամբ եւ այսպիսի
կատարելութեամբ հանել ի գրուի իւր աւաղա-
դրածը՝ առանց կարելու որ միջոցներու՝ աննպաստ
միջավայրի մը մէջ:

Նախահայաստանի պատմութիւնը տուած
է Հեղինակը հիմունած նորագոյն ընտանութեանց
վրայ, լուսաւորած զայն նաեւ բազմութիւ
պատկերներով՝ նախահայական հետիւտեանց:

Գործը իւր մէջ ամբողջական է, և Տարիկ նկատու-
 լով զայն իբրևե իսկիստում մը, եւ մէ՛ «քննա-
 կան ուսումնասիրութիւն» մնչպէս խորագիրը
 կը կրէ: Ա՛յլ է խոգիր մը իւր մէջ ռուսացեալ,
 սիրել իբրևէ մասնագէտ՝ այն է ուրիշներու
 ուսումնասիրութեանց եղջարացութիւններն ի մի
 ամփոփել: Վերջին նկարագրով կը նկատենք
 մենք Հեղինակին գործը:

Ըստ պիտի գտնու ընթերցողը այն ամէն
 խնդրոց պատասխան՝ որոնք Հայաստանի աշխարհ
 Տարրական դերքի, նախապէս քննկիշներու
 քաղաքան, պատմութեան քաղաքակրթութեան
 հան մասին կրնային յարուցուիլ, քննականաբար
 նկարի՛մ, խիտ ազգերո՛ւ մէջ լայն ամէն անգամ
 ցոյց տրուելով յազգիւններն ուր մանրամասնու-
 թիւններ կարելի է հարցնել:

Այս կետի մէջ պիտի պարզայինք որ
 Հեղինակն, խորոնթիւն գնէր հին եւ նոր
 ազգիւններու մէջ, այսպէս է որ հասգոյն շջանի
 համար նորագոյն քննութիւնը միայն արժեքաւոր
 են եւ վառահելի: Զան օր, համար տասնեակ
 եւ աւելի տարիներ յառաջ գրուած ուսումնա-
 սիրութիւնք, թեեւս անոնք ալ երբեմն խորելի
 չեն: Գովելի է այս կողմանէ Հեղինակին այն
 շնորքը, որ ամէն պարագային մասնանիւշ կ'ընէ
 նաեւ Տայերէն թարգմանութեամբ մատչելի
 աղբյւր՝ Հանդիսի կամ ուրիշ թերթերու մէջ:
 Նիւթիս վերաբերեալ նորոցոյն գրիթե
 բոլոր պատական գործերուն ծանօթ կ'ըրեւայ:
 Ի Տարիկ ամէն քննութեան քննութիւն չի
 կրնար պահանջուիլ, մասնաւոր այսպիսի նիւթի
 մը մասին, որուն վրայ կամ ջրիկ լրագիրներու
 մէջ գրուած է, եւ կամ մեծածախ Տրտարա-
 կութիւններու մէջ, զորոնք ձեռք բերել անհա-
 տականի մը միջոցները չեն կրնար ներել:

Հեղինակի եռամիջ արժանի է ամենայն
 կողմանէ քաղաքութեան մ. մենք ի սրտէ կը
 մտղմենք որ յարատեւ նա իւր սկսած նմա-
 պարհի վրայ աներկեան՝ համոզուած թէ ա-
 պարդին պիտի չըլլայ իւր վաստակը ազգի մը
 համար, որուն ձեռքը ցայսօր կը պահուէն եւ
 կը պահսին ձեռնարկներն, որոնք պատմիչ ազ-
 ցին անցեալ իրական փառքը եւ հերքեն կեցծը:
 Գուհարուտածը:

Հ. Ն. Ա.

Ձ. ՍԻՄՈՆ ԵՍԿՈՒՅԱՆ. - Շիրվանազէ, գրական ուսումնա-
 սիրութիւն Յժիլտ, տպ. Ե. Յիւսի, ԹԻՒՄ, ԹՎ ԷՂ 338:
 ԳՆՆ՝ 80 եւ:

Ռուսաստանի յախմտուր մասնագիրներէն
 մին է այսօր Շիրվանազէ: Եւ հայութիւնը

դիտցալ, զնահատել անոր արժանիքը, մասնա-
 ւորապէս անոր 30 ամիսը գրական գործունեու-
 թեան յորեքնանի ամիսը, երբ բացի լրագրա-
 կան յօդոցածներէ լրջ տեսան նաեւ առան.
 ձին հասորներ՝ նուիրուած Յորեքնանի գրական
 գործունեութեան եւ այդ գործունեութեան
 արժեքին, այսպէս Գ. Մալխասէ, Անտոնանէ,
 Յերակերանէ, Յակոբեանէ:

Վերջոյս աշխատութիւնն ունիմ առջեւ:
 Յակոբեան իւր աշխատութեան նիւթ չէ
 ընտրած Շիրվանազէի կենսագրութիւնն, այլ
 քննացած է ուսումնասիրից անոր արտագրու-
 թիւնները, գեահատել ըստ ներքին արժեքին:
 Հին քննացած է ալ Շիրվանազէի պատ-
 մուածներու, վեպերու եւ թատերագրութեանց
 համառօց վերլուծութիւնը, քննադատել զու-
 նոնք զգական րեակէտով, յերեւան հանել
 Շիրվանազէի բարցական յաշխարհայեցողքը
 կ. վերջապէս ցոյց տաք ազգայնութիւնը գրու-
 կան եւ հասարակական անակէաներով հայ
 մասնագրութեան եւ կեանքի վրայ:

Մանրատմութիւններ յառաջ բերել
 անպէտ կը համարինք: Հեղինակն իւր տեսու-
 թիւնն յարմարու ծանօթացուցած է արդէն
 Ուսումնասիրութիւն ընթերցողներուն (տե՛ս Հանդ,
 Ամս. 1911, 221):

Ով որ կը հետաքրքրուի Շիրվանազէով
 եւ կը փոփայն ունենալ անոր գործունեու-
 թեան վրայ մտղողական գաղափար, կը յան-
 նենք կարդալ Պ. Յակոբեանի գործը:

Հ. Յ. ՅԵՂԱՍԻՄՅԱՆԻՐԾՈՒ

3. ՅՈՂԷ. Ա. ՄՈՒՔԵԾՈՒՆ. - Գնանարան ճարտըն տնայն
 գործութեանց նախնայն (Արտատպուած Գնանարանի)
 Պարսի, Տպ. ԿՐԱՄԱՆԵՐԻ, 1910, էջ 75, ԳՆՆ՝ 2 ՔԹ.

Պիտի չքովեմ այս գործը՝ որովհետեւ
 յիւրեան իսկ գովելի է, եւ այլ պիտի գովեմ ու
 գնահատեմ՝ ու վստահ չլուսուի Տայերէնագէտի
 ներս օրինակ ըլլալու չարաշխատան է — Հեղին
 նակը որ Հայ-կաթողիկէ Եւ Արարուպեան մըն է
 աշխատած է յամառ օրնութեամբ եւ կարելի
 կուտայրութեան հասցնելով իւր երկը: 75 կէշ
 դու մէջ՝ այլեւայլ կրկնածայն բառերն հաւա-
 բել՝ ննչպէս համազօրեցուց փոքրիկ համաժու-
 տութենէ մը, արդիւնք մըն է, զոր կը շնանա-
 կենք Միսքեան Արարուպեանի ք գովութիւնն:
 Երկայն Ժամանակներէ հետե Միսքեանն Ա
 վարակուած է գրական հիւսնագութենէ մը, այսու
 ներք գրաբար Տայերէնի սիրահար իւր կարեւ-
 լին կ'ընէ իւրովանու փոքրիկ կոթորեկ կամբ: